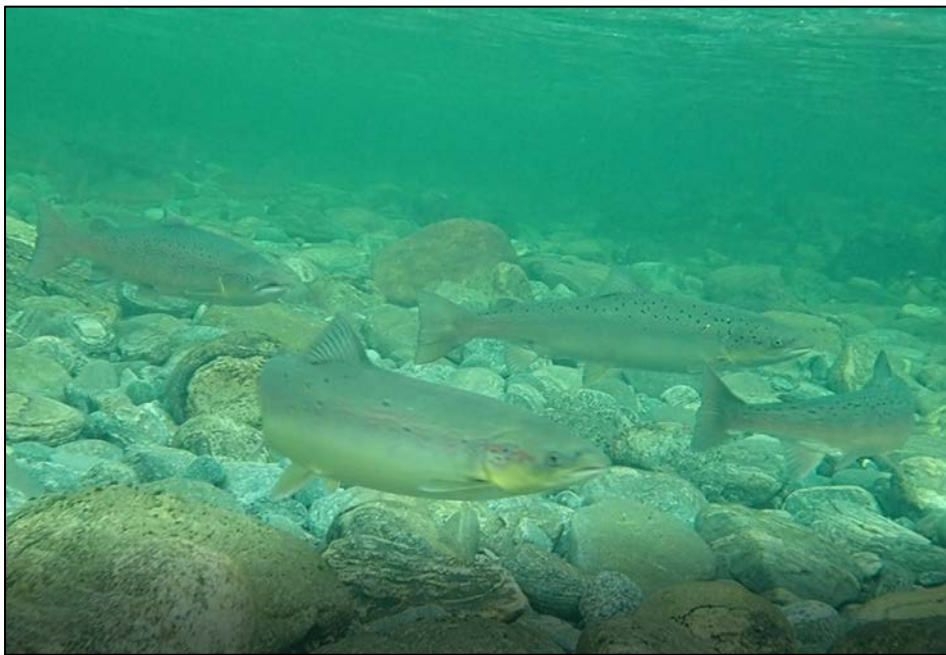

Gytefisktelling i Valldøla i 2019

R
A
P
P
O
R
T

Rådgivende Biologer AS 3086

Rådgivende Biologer AS

RAPPORT TITTEL:

Gytedefisktelling i Valldøla i 2019

FORFATTER:

Marius Kambestad

OPPDRAKSGIVER:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

OPPDRAGET GITT:

10. september 2019

RAPPORT DATO:

19. mars 2020

RAPPORT NR:

3086

ANTALL SIDER:

12

ISBN NR:

978-82-8308-710-9

EMNEORD:

- Møre og Romsdal
- Fjord kommune
- Laks

- Sjøørret
- Drivtelling
- Gytebestandsmål

RÅDGIVENDE BIOLOGER AS
Edvard Griegs vei 3, N-5059 Bergen
Foretaksnummer 843667082-mva

www.radgivende-biologer.no

Telefon: 55 31 02 78

E-post: post@radgivende-biologer.no

Rapporten må ikke kopieres ufullstendig uten godkjenning fra Rådgivende Biologer AS.

Forsidebilde: Villaks observert under drivtelling i Valldøla 11. oktober 2019. Foto: Bjart Are Hellen.

FORORD

Rådgivende Biologer AS gjennomførte høsten 2019 gytefisktelling i Valldøla i Fjord kommune. Undersøkelsene ble finansiert av Fylkesmannen i Møre og Romsdal.

Valldøla var stengt for sportsfiske i 2019, på grunn av dårlige fangster de siste årene, og manglende oppnåelse av gytebestandsmålet for laks i 2018. Formålet med undersøkelsen i 2019 var å beregne størrelsen på gytebestanden av laks og sjøørret, og beregne hvorvidt gytebestandsmålet for laks ble innfridd. Arbeidet ble utført ved drivtelling på hele anadrom strekning, fra Gudbrandsjuvet til sjøen.

Feltarbeidet ble utført av Marius Kambestad og Bjart Are Hellen fra Rådgivende Biologer AS. Kart er laget av Conrad J. Haug Blanck. Fylkesmannen i Møre og Romsdal og Valldal elveeigarlag takkes for oppdraget.

Bergen, 19. mars 2020

INNHold

Forord.....	2
Sammendrag.....	3
Vassdragsbeskrivelse	4
Metoder	6
Resultater	8
Diskusjon	10
Referanser	12

SAMMENDRAG

Kambestad, M. 2020. Gytefisktelling i Valldøla i 2019. Rådgivende Biologer AS, rapport 3086, 12 sider, ISBN 978-82-8308-710-9.

Rådgivende Biologer AS utførte høsten 2019 gytefisktelling i Valldøla i Fjord kommune. Hele anadrom strekning ble undersøkt av to dykkere 11. oktober 2019, under svært gunstige forhold med hensyn på vannføring og sikt.

Det ble registrert 480 gytelaks under tellingen høsten 2019, hvorav 28 oppstrøms Hoelsfossen og 452 nedstrøms. Estimert biomasse av hunnlaks var 18 % over gytebestandsmålet, eller 31 % over målet om en antar at kun 90 % av gytelaksen ble observert under drivtellingen. Dette var en betydelig forbedring sammenlignet med 2018, da kun 172 laks ble observert under drivtelling, tilsvarende 45 % av gytebestandsmålet (56 % om en tar høyde for noe dårligere observasjonsforhold enn i 2019). Laksen var også bedre spredt utover strekningen mellom Hoelsfossen og sjøen enn hva som var tilfelle i 2018. Dette vil trolig resultere i bedre rekruttering, og økt tetthet av laksyngel i elvens nederste 6-7 km kommende år.

Valldøla var stengt for sportsfiske i 2019. Basert på drivtellingen ble det beregnet at det høstbare overskuddet i laksebestanden i 2019 var 145-251 kg hunnlaks, tilsvarende 36-63 hunnfisk med snittvekt på 4 kg. Overskuddet var med andre ord beskjeden, og ville ikke gitt grunnlag for betydelig beskatning. Bra innsig av smålaks i 2019 tyder på at det kan komme godt med mellomlaks til elven i 2020, men dette er usikkert, og det anbefales at elven holdes stengt for fiske inntil gytefisktelinger viser et større og mer stabilt høstbart overskudd fra år til år. Lav ungfisktetthet registrert i 2017 og 2018 antyder at en eventuell gjenoppbygging av bestanden vil ta flere år.

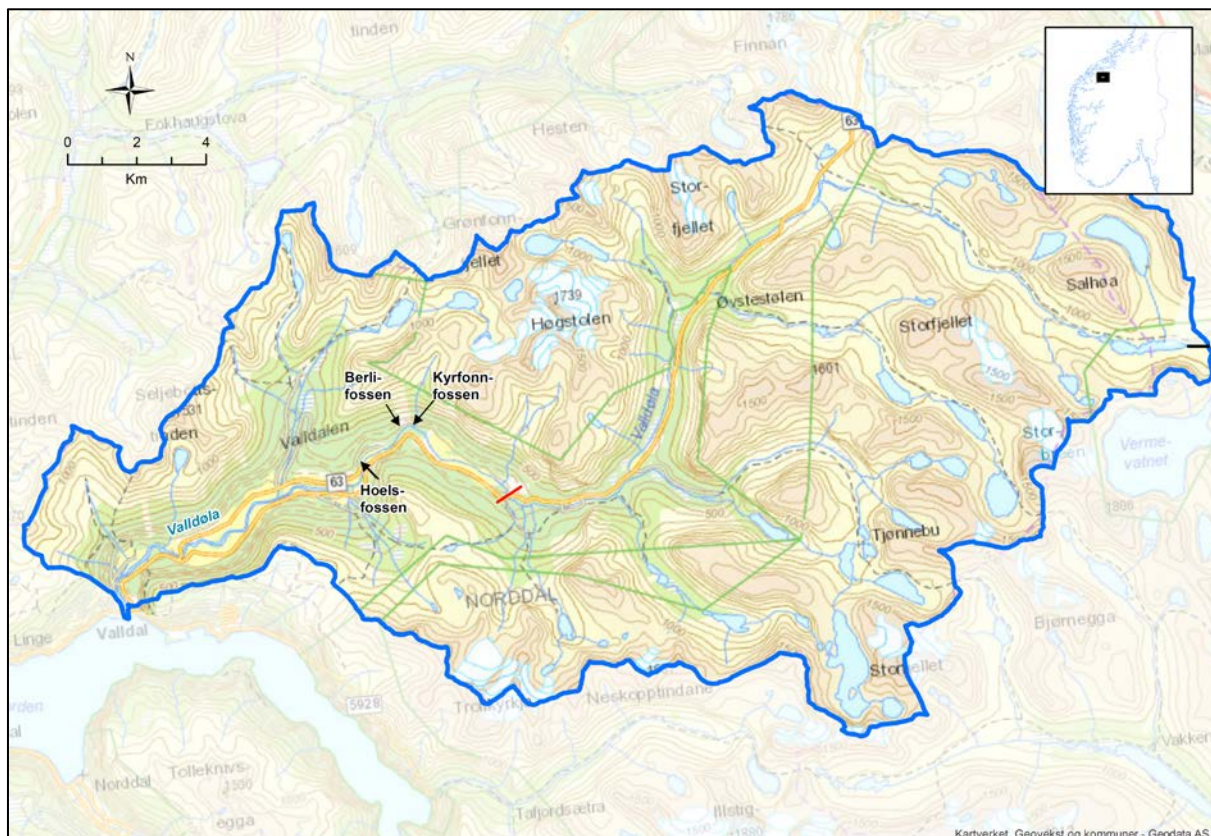
Både i 2018 og 2019 ble det observert svært få gytelaks oppstrøms fisketrappene, og det virker sannsynlig at laksen sliter med å ta seg forbi trappen og inntaksdammen til kraftverket ved Hoelsfossen. Dette gjør at laks ikke får utnyttet de store og velegnede gyteområdene mellom Gudbrandsjuvet og Kyrfonnfossen. Det anbefales at oppvandringsforholdene i Hoelsfossen utbedres, samt at det gjøres forsøk med å flytte gytelaks oppstrøms Kyrfonnfossen, for å fremskynde gjenoppbyggingen av lakseproduksjonen i øvre del av elven.

Under gytefisktellingen i 2019 ble det registrert 139 sjøørret, hvorav 39 oppstrøms Hoelsfossen. Dette var betydelig flere enn i 2018, da det ble talt kun 50 sjøørret i hele elven, men forskjellen kan skyldes at tellingen i 2018 ble gjort noe etter sjøørretens gytetid. Det er uansett ingen tvil om at sjøørretbestanden er sterkt redusert sammenlignet med situasjonen rundt årtusenskiftet, og det anbefales at sjøørreten i Valldøla ikke beskattes inntil gytebestanden blir langt større enn i 2019.

VASSDRAGSBESKRIVELSE

NEDBØRFELT OG ANADROM STREKNING

Valldøla (også kalt Valdalselva, vassdrag-nr. 100.Z, **figur 1**) har utløp i Norddalsfjorden i Fjord kommune. Nedbørfeltet er på 359,7 km², og strekker seg opp til 1763 moh. Middelvannføring ved utløpet til sjø er beregnet til 17,1 m³/s (<http://nevina.nve.no/>). I nedbørfeltet er det flere små innsjøer og breer. Det er et elvekraftverk i Hoelsfossen, og en liten del av nedbørfeltet er overført til Verma kraftverk i Ramuavassdraget.

Figur 1. Kart over nedbørfeltet til Valldøla. Anadromt vandringshinder er vist med rød strek, og svarte piler markerer de tre fisketrappene.

Laks og sjøørret kan vandre opp til Gudbrandsjuvet, 17 km fra sjøen. Det er fisketrapper i Hoelsfossen, Berlifossen og Kyrfonnfossen (**figur 1**). Anadromt areal er oppgitt å være 586.000 m², og gytebestandsmålet er 2 lakseegg per m², eller 808 kg hunnlaks (Anon. 2015). Hvis en antar en snittvekt på 4 kg tilsvarer dette rundt 200 laksehunner. I perioden 2009-2016 ble gytebestanden beregnet å være vesentlig større enn gytebestandsmålet (Anon. 2018), men i 2018 viste gytefisketelling i slutten av oktober at gytebestandsmålet ikke ble oppnådd (Kambestad mfl. 2019). Innslaget av oppdrettslaks har vært variabelt, og bestandens genetiske integritet er vurdert å være moderat (www.vitenskapsradet.no).

KULTIVERING

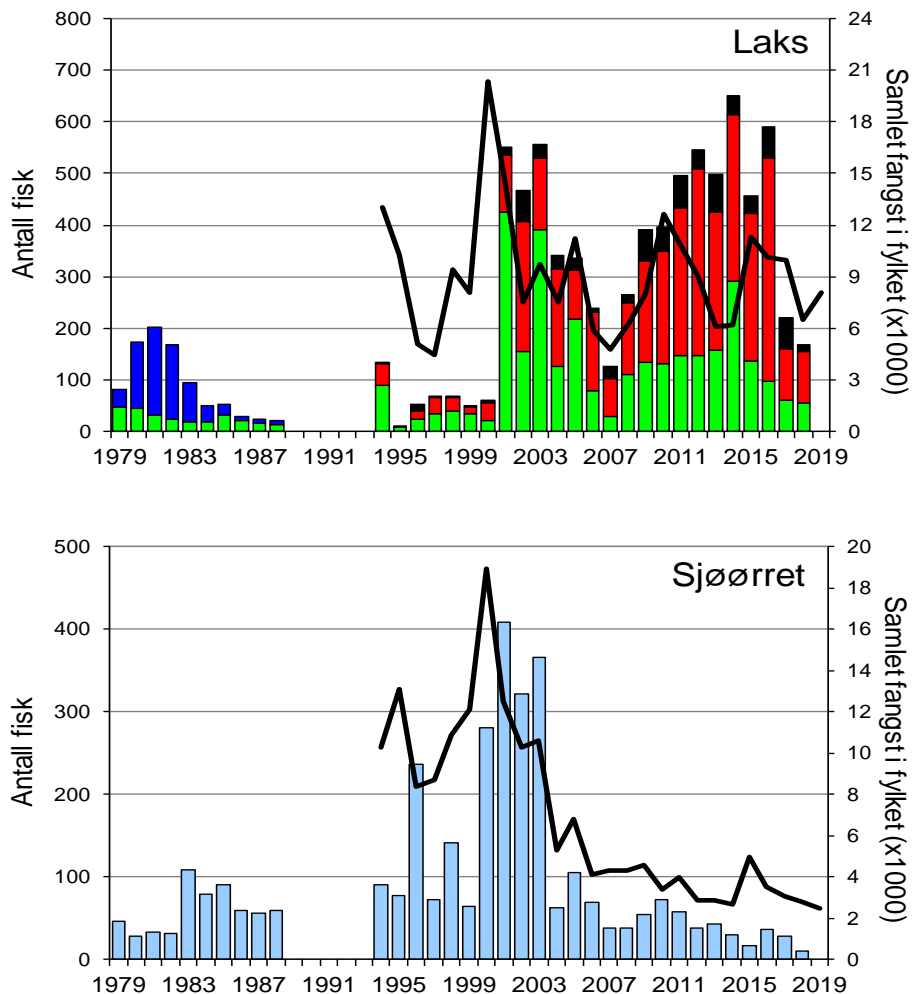
Det har tidligere blitt drevet kultivering av laks- og ørretyngel i Valldøla og i sideelven Heggelva (Hjelme 2016). Vassdraget ble rotenonbehandlet i 1991 etter påvist smitte av *Gyrodactylus salaris*, og ble friskmeldt og gjenåpnet i 1994. I forbindelse med reetablering etter rotenonbehandlingen ble det i perioden 1990-1998 mottatt lakserogn fra genbank til lokalt klekkeri, men etter dette har det ikke blitt drevet kultivering i vassdraget.

FANGSTSTATISTIKK

Det foreligger offisiell fangststatistikk (www.ssb.no) fra Valldøla fra og med 1979 (**figur 2**). Fangsten gikk markert ned fra 1981, til elven ble stengt for fiske på grunn av *G. salaris* i 1989. I perioden 1994-2000 var laksefangstene stort sett godt under 100 individer per år, men i 2001 ble det fanget hele 550 laks. Etter noen gode år gikk fangstene nedover, til 126 i 2007, før de økte raskt igjen, og i årene 2009-2016 varierte fangstene fra 400 til drøyt 600 per år. I 2017 og 2018 ble det kun fanget rundt 200 laks per år, og som et resultat av den negative utviklingen vedtok elveeierlaget å stenge elven for fiske i 2019-sesongen.

Laksefangstene i Valldøla har samvariert med resten av fylket i store deler av perioden etter 2001, men med enkelte klare avvik (**figur 2**). Først og fremst var fangstene i Valldøla relativt sett bedre enn i resten av fylket i 2002-2003, 2012-2014 og 2016. Det var redusert laksefangst i hele fylket i 2018, men reduksjonen i 2017-2018 var større i Valldøla enn gjennomsnittet for øvrige elver.

Etter fire år med sjørret-fangster på 3-400 fisk fra år 2000, gikk fangstene drastisk ned i 2004, til 63 fisk, og etter det har nedgangen fortsatt. I 2018 ble det fanget 11 sjørret, den dårligste fangsten som er registrert. Utviklingen i Valldøla stemmer godt overens med resten av fylket fra årtusenskiftet og fram til nå (**figur 2**).

Figur 2. Antall laks og sjørret fisket i Valldøla i perioden 1979-2019. Før 1993 var laksefangstene inndelt i smålaks (< 3 kg, grønn) og eldre (> 3 kg, blå.). Fra 1993 er det skilt mellom smålaks, mellomlaks (3-7 kg, rød) og storlaks (> 7 kg, svart). Linjer viser samlet fangst av laks og sjørret i resten av fylket i perioden 1993-2019. Kilde: SSB.

METODER

Gytefisketelling ble utført ved drivtelling fra vandringshinderet i Gudbrandsjuvet til sjøen 11. oktober 2019. Tellingen ble utført av to personer som svømte og drev parallelt nedover elven med tørrdrakt, snorkel og maske. Nærmere beskrivelse av metoden finnes i Sættem (1995) og Hellen mfl. (2004). Sikten i vannet var ca. 15 m og vannføringen var lav (4,9 m³/s; <http://sildre.nve.no>). Forholdene var svært gode for gytefisketelling (**figur 3**), og det anslås at 90-95 % av gytelaksen som stod i elven på undersøkelsestidspunktet ble registrert. Observasjonsraten var sannsynligvis noe lavere for sjøørret. De øverste 350 meterne fra vandringshinderet til Alstad, samt et ca. 400 m langt kvitstryk-parti fra Berlifossen og nedover, ble av sikkerhetsmessige grunner ikke talt. Se **figur 4** for soneinndeling.

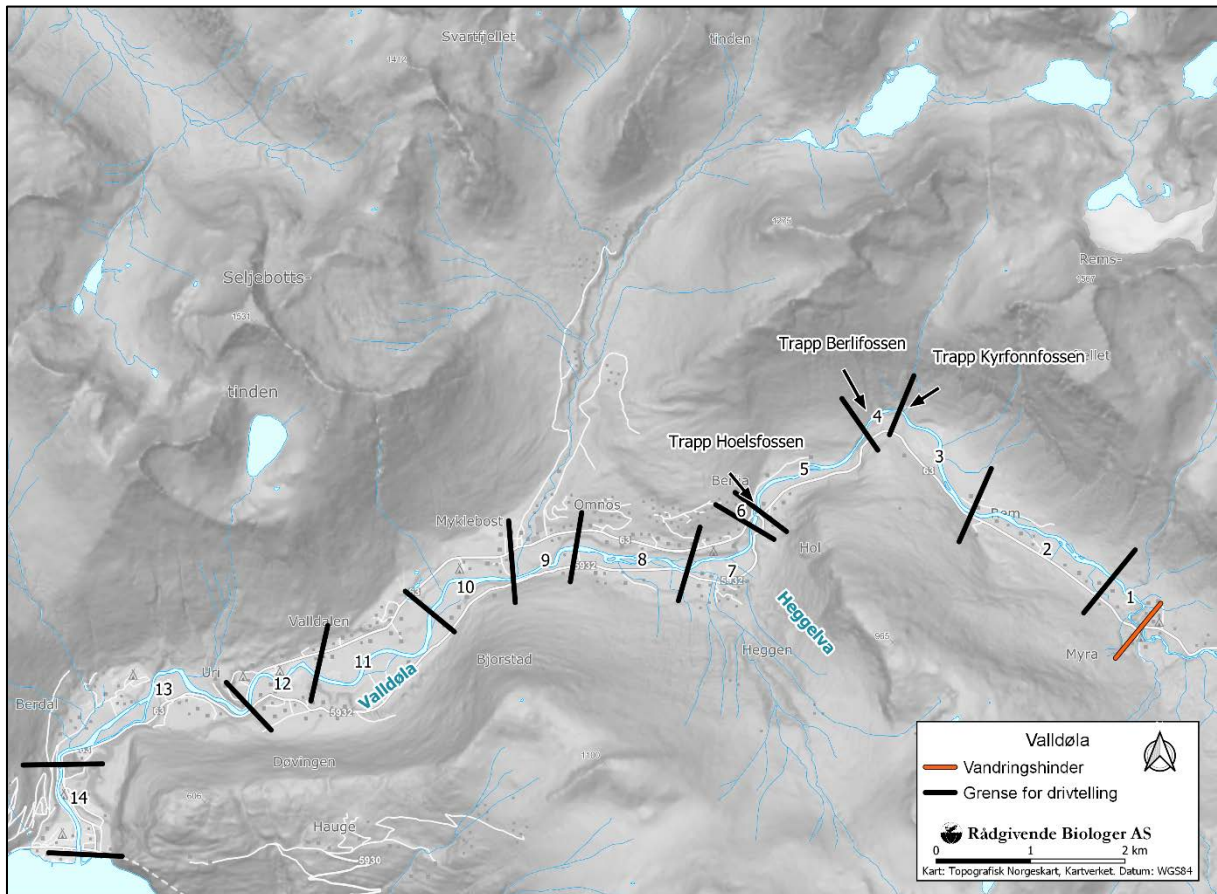

Figur 3. Pent vær og lav vannføring i Valldøla 11. oktober 2019. Foto: Bjart Are Hellen.

Sjøørret ble delt i tre størrelseskategorier: < 1 kg, 1-3 kg og > 3 kg. Laks ble inndelt i gruppene smålaks (< 3 kg), mellomlaks (3-7 kg) og storlaks (> 7 kg). Det ble skilt mellom villaks og rømt oppdrettslaks basert på ytre morfologi og adferd. I enkelte tilfeller er det ikke mulig å identifisere oppdrettslaks, fordi en ikke får studert fiskene lenge nok eller kommet nær nok til å avgjøre opphavet. De ytre morfologiske forskjellene mellom villaks og tidlig rømt oppdrettslaks kan også være små. I slike tilfeller blir fisken normalt bestemt som villaks, mens villaks sannsynligvis sjeldnere blir vurdert å være oppdrettslaks. Andelen rømt oppdrettslaks er derfor antatt å være et minimumsestimat.

Ut fra gytefisketellingen ble egg tettheten estimert tilsvarende som for utregning av gytebestandsmål (Hindar et al. 2007, Anon. 2015). Antall egg per kg hunnfisk er antatt å være 1450 for laks (Hindar et al. 2007) og 1900 for sjøørret (Sættem 1995). Det er her antatt at 50 % av observerte sjøørret var hunner, mens kjønnsandeler for ulike størrelsesgrupper av laks følger Skoglund mfl. (2017). Gjennomsnittsvekt for hunnlaks i ulike størrelsesgrupper (smålaks, mellomlaks og storlaks) ble satt til henholdsvis 2, 5 og

8 kg. For sjøørret er snittvekten satt til henholdsvis 0.75 kg, 2 kg og 4 kg i størrelsesgruppene < 1 kg, 1-3 kg og > 3 kg. Ved utregning av eggtetthet og prosentvis oppnåelse av gytebestandsmål er det tatt utgangspunkt i et anadromt areal på 586.030 m², som oppgitt av Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (Anon. 2015). For å beregne oppnåelse av gytebestandsmål for strekningene nedstrøms og oppstrøms Hoelsfossen separat, er det antatt jevn elvebredde fra vandringshinder til sjø, og anadromt areal er skalert etter de to strekningenes lengde: 10,7 km nedstrøms Hoelsfossen og 6,2 km fra Hoelsfossen til vandringshinderet. Dette gir arealer på 371.000 m² og 215.000 m² henholdsvis nedstrøms og oppstrøms fossen.

Figur 4. Anadrom strekning av Valldøla, med sonengrenser for gytefisketelling (svarte streker) og anadromt vandringshinder (rød strek) i Gudbrandsjuvet. Kartgrunnlag er hentet fra <https://www.kartverket.no>.

RESULTATER

Det ble observert 480 gytelaks i Valldøla under gytefisketellingen 11. oktober 2019 (**tabell 1**). I øvre del av elva, ned til Hoelsfossen, ble det observert 28 laks, hvorav 9 oppstrøms øverste fisketrapp. Undersøkt strekning var ca. 5,4 km, og det ble dermed observert 5,2 laks per km elv. Nedenfor Hoelsfossen ble det observert 31 storlaks, 192 mellomlaks og 229 smålaks, som utgjør 42,3 laks per km elv (10,7 km). Det var altså omtrent åtte ganger høyere tetthet av laks nedenfor Hoelsfossen enn ovenfor.

Det stod stimer av laks i de fleste hølene mellom Hoelsfossen og sjøen, og laksen var dermed relativt godt fordelt utover denne elvestrekningen. Det var imidlertid relativt mange små pjakk på 0,5-1 kg, i all hovedsak hannfisk, og disse var mest tallrike i nedre del av elven (**tabell 1**). Mellomlaks (3-7 kg) og storlaks (> 7 kg), som gir de klart største egg-bidragene ved gyting, stod i større grad i øvre del av strekningen, mellom Hoelsfossen og broen ved Myklebost.

Det ble registrert fem oppdrettslaks, hvorav fire på 2,5-3,5 kg, og én på 5-6 kg. Samtlige var med rimelig grad av sikkerhet kjønnsmodne, og ville dermed kunne bidra til innblanding av oppdrettsgener i laksebestanden under gytingen. Andelen oppdrettslaks i gytebestanden var minimum 1,0 %. Alle oppdrettslaksene ble observert mellom Hoelsfossen og sjøen.

Sjøørreten var jevnere fordelt i elven enn laksen. Av totalt 139 gytefisk observert, var 39 oppstrøms Hoelsfossen. Tettheten av sjøørret var dermed ganske lik med 7,2 per km oppstrøms Hoelsfossen, og 9,4 per km nedstrøms (**tabell 1**). Av de observerte sjøørretene ble 48 vurdert å være under 1 kg, 61 mellom 1 og 3 kg, og 30 over 3 kg.

Tabell 1. Vill gytelaks og sjøørret > 0,5 kg observert på ulike strekninger i Valldøla under gytefisketelling 11. oktober 2019. Sonene er vist på kart i **figur 4**. Samlet lengde av sonene er noe mindre enn total anadrom strekning, dels pga. måleunøyaktighet ved oppmåling av soner, og dels fordi to korte strekk ikke ble talt (se metodekapittelet).

SONE (til)	Lengde (m)	VILLAKS				SJØØRRET			
		< 3 kg	3-7 Kg	> 7 kg	Totalt	< 1 kg	1-3 kg	> 3 kg	Totalt
1. Bro ved Myra	480	0	0	0	0	0	1	1	2
2. Bro ved Rem	1710	0	0	0	0	3	4	5	12
3. Trapp Kyrfonnfossen	1390	5	3	1	9	4	9	2	15
4. Trapp Berlifossen	390	4	1	0	5	0	0	0	0
5. Trapp Hoelsfossen	1410	6	7	1	14	2	5	3	10
Totalt oppstr. Hoelsfossen	5380	15	11	2	28	9	19	11	39
Antall per km		2,8	2,0	0,4	5,2	1,7	3,5	2,0	7,2
Fordeling, prosent		53,6	39,3	7,1	100,0	23,1	48,7	28,2	100,0
6. Høl Hoelsfossen	100	9	20	8	37	0	2	0	2
7. Heggeelva	970	15	33	6	54	5	2	1	8
8. Klatrepark	1400	30	48	8	86	5	7	1	13
9. Bro v/ Myklebost	650	8	15	4	27	2	2	1	5
10. Kraftledning v/Krabbå	1090	19	18	2	39	0	1	0	1
11. Kraftledning v/Tuftene	1730	13	10	1	24	11	12	9	32
12. Uri bru	1100	68	21	1	90	8	12	7	27
13. Bro ved Berdøla	2680	66	27	1	94	8	3	0	11
14. Sjø	960	1	0	0	1	0	1	0	1
Totalt nedstr. Hoelsfossen	10680	229	192	31	452	39	42	19	100
Antall per km		21,4	18,0	2,9	42,3	3,7	3,9	1,8	9,4
Fordeling, prosent		50,7	42,5	6,9	100,0	39,0	42,0	19,0	100,0
Totalt hele elven	16060	244	203	33	480	48	61	30	139
Antall per km		15,2	12,6	2,1	29,9	3,0	3,8	1,9	8,7
Fordeling, prosent		50,8	42,3	6,9	100,0	34,5	43,9	21,6	100,0

For laks var beregnet egg tetthet 2,4 egg per m² for hele Valldøla (**tabell 2**); 18 % over gytebestandsmålet på 2 egg per m². Om en antar at kun 90 % av gytelaksen ble observert ved drivtelling, var egg tettheten 2,6 egg per m²; 31 % over gytebestandsmålet. For strekningene nedstrøms og oppstrøms Hoelsfossen var beregnet egg tetthet henholdsvis 3,5 og 0,4 egg per m², som tilsvarer henholdsvis 176 % og 18 % av gytebestandsmålet for disse strekningene, gitt 100 % observasjonsrate.

For sjøørret var beregnet egg tetthet 0,5 egg per m² for hele vassdraget (**tabell 2**), og omtrent lik oppstrøms (0,4 egg per m²) som nedstrøms Hoelsfossen (0,5 egg per m²). Om en antar at så lite som 75 % av gytemoden sjøørret ble registrert under drivtellingen, blir egg tettheten likevel lav, med 0,6 egg per m² for hele vassdraget.

Tabell 2. Utregning av egg tetthet for hele Valldøla. Antall laks og sjøørret i de forskjellige størrelsesgruppene, antatt kjønnsfordeling, estimert antall, snittvekt og biomasse av hunnfisk, antall egg, bidrag fra den enkelte størrelsesgruppe og egg tetthet per m². Beregningene forutsetter et eggantall på 1450 egg per kilo laks og 1900 per kilo aure (Hindar mfl. 2007, Sættem 1995), og et elveareal på 586 030 m².

	Laks				Sjøørret			
	< 3 kg	3-7 kg	> 7 kg	Totalt	< 1 kg	1-3 kg	> 3 kg	Totalt
Antall observert	244	203	33	480	48	61	30	139
Andel hunner (%)	20	70	55	-	50	50	50	-
Antall hunner	48,8	142,1	18,2	209,1	24	30,5	15,0	69,5
Snittvekt (kg)	2,0	5,0	8,0	3,7	0,75	2,0	4,0	2,0
Biomasse (kg)	97,6	710,5	145,2	953,3	18,0	61,0	60,0	139,0
Antall egg	141 520	1 030 225	210 540	1 382 285	34 200	115 900	114 000	264 100
Bidrag (%)	10,2	74,5	15,2	100	12,9	43,9	43,2	100
Egg per m ²	0,24	1,76	0,36	2,36	0,06	0,20	0,19	0,45

DISKUSJON

BESTANDSSITUASJON FOR LAKS

Det ble registrert en betydelig større gytebestand av laks ved drivtelling i Valldøla i 2019 enn i 2018. I 2018 ble det talt 172 laks, som tilsvarte 45 % av gytebestandsmålet (Kambestad mfl. 2019), mot 480 laks og 118 % av gytebestandsmålet i 2019. Det var noe lavere vannføring og bedre sikt i 2019 enn i 2018, og observasjonsraten var derfor trolig noe høyere i 2019. Forholdene var likevel gode også i 2018, og mesteparten av forskjellen skyldes utvilsomt en reell økning i antall gytelaks fra 2018 til 2019. Justert for antatt observasjonsrate på 80 % i 2018 og 90 % i 2019, blir oppnåelsen av gytebestandsmålet 56 % i 2018 og 131 % i 2019.

Begge årene var det langt lavere tetthet av gytelaks oppstrøms enn nedstrøms Hoelsfossen. I 2018 ble det kun registrert 6 laks oppstrøms Hoelsfossen, mot 28 i 2019, men i begge tilfeller tilsvarer dette svært lave eggtettheter på elvens øverste 6 km. Det må antas at lite gytelaks i elvens øvre del skyldes oppvandringsproblemer, og da i hovedsak ved Hoelsfossen, der fisketrappen ikke er optimalt utformet, og inntaksdammen til Hoelsfossen kraftverk (bygget rundt 2007; se **figur 5**) høyst sannsynlig reduserer oppvandringen (H.-P. Fjeldstad, SINTEF, rapportutkast 2019). I 2004 ble det registrert drøyt 500 fisk i en fisketeller i Hoelsfossen, og deretter rundt 200 i 2005 og 300 i 2006 (Aksel Døving, pers. medd.), noe som indikerer at oppvandringsforholdene har blitt betydelig forverret etter dette. Det ble imidlertid registrert 140 fiskepasseringer i trappen i Kyrfonnfossen i 2012, og deretter synkende antall frem til 29 i 2015 (tall for andre år foreligger ikke), noe som viser at det enkelte år etter endringene i Hoelsfossen har gått opp mer fisk i trappene enn i 2019.

Nedstrøms Hoelsfossen var det bra med gytelaks høsten 2019; nær to ganger et gytebestandsmål på 2 egg per m² for denne delen av elven. Smålaks var den mest tallrike gruppen med 229 individer, og blant disse var det en stor andel små hanner på 0,5-1 kg. Det var også en gruppe større smålaks på rundt 2 kg, og blant disse var det sannsynligvis flere hunnfisk. Ved beregning av biomasse av hunnfisk i elven er gjennomsnittsvekten for hunnlaks under 3 kg satt til 2,0 kg, noe som også er standard ved gytefisktelinger i mange andre norske vassdrag (se f.eks. Skoglund mfl. 2017). Det kan tenkes at antall eller snittvekt for smålaks-hunner var noe mindre enn beregnet i Valldøla i 2019, men smålaks bidrar uansett kun med 10 % av det totale estimatet på 1,4 millioner lakseegg (se **tabell 2**), og denne feilkilden er dermed av minimal betydning for beregnet oppnåelse av gytebestandsmålet. Det er mellomlaks (3-7 kg) som gir det klart største bidraget til rekrutteringen, og i 2019 var estimert bidrag fra denne gruppen over 1 million egg i vassdraget som helhet.

Ved drivtelling i 2018 var gytelaksen nedstrøms Hoelsfossen i stor grad konsentrert på en 3 km lang strekning fra Hoelsfossen til broen ved Myklebost, med lite gytefisk videre nedover mot sjøen (Kambestad mfl. 2019). Dette gjenspeiles også i klart høyere tetthet av laksunger her enn i øvrige deler av vassdraget (Kambestad 2018, Kambestad mfl. 2019). I 2019 var fordelingen av gytelaks fra Hoelsfossen til sjøen imidlertid langt bedre, og det stod stimer av smålaks og mellomlaks i de fleste hølene. Dette vil trolig resultere i bedre rekruttering, og økt tetthet av laksyngel mellom Myklebost og sjøen kommende år.

BESTANDSSITUASJON FOR SJØØRRET

Gytebestanden av sjøørret var liten både i 2018 og 2019, og langt mindre enn for laks. Årsaken til at det ble observert en del mer sjøørret i 2019 enn i 2018 kan være at tellingen i 2018 ble gjort noe etter sjøørretens gyteperiode, mens tidspunktet i 2019 var ideelt for observasjon av sjøørret. I tillegg gyter sannsynligvis en del sjøørret i sideelver som Heggelva og Myklebustelva (Eilertsen & Sægrov 2016a; 2016b). Fangststatistikken levner uansett liten tvil om at sjøørretbestanden i Valldøla har vært redusert siden rundt 2004, som i resten av fylket.

Figur 5. Dam ved inntaket til Hoelsfossen kraftverk.

ANBEFALINGER

Oppnåelse av gytebestandsmålet, og mer enn en dobling av antall gytelaks i forhold til fjoråret, viser en klar forbedring i bestandsstatus for laks i Valldøla i 2019. Det er imidlertid viktig å ta hensyn til at elven var stengt for fiske i 2019, mens det ble tatt ut 168 laks i sportsfisket i 2018. Det høstbare overskuddet var i 2019 på 145 kg hunnlaks, som ikke ville gitt grunnlag for beskatning av mer enn eksempelvis 36 hunnlaks med snittvekt på 4 kg (eller 63 individer om en tar høyde for 90 % observasjonsrate ved drivtellingen). Bra innsig av smålaks i 2019 tyder på at det kan komme godt med mellomlaks til elven i 2020, men dette er usikkert, og det anbefales at elven holdes stengt for fiske inntil gytetellingene viser et større og mer stabilt høstbart overskudd fra år til år. Lav ungfisktetthet registrert i 2017 og 2018 (Kambestad 2018, Kambestad mfl. 2019) antyder at en eventuell gjenoppbygging av bestanden vil ta flere år. Videre anbefales det at oppvandringsforholdene i Hoelsfossen utbedres, samt at det gjøres forsøk med å flytte gytelaks til de store gyteområdene mellom Gudbrandsjuvet og Kyrfonnfossen, for å fremskynde gjenoppbyggingen av lakseproduksjonen i øvre del av elven. Ved siden av oppvandringsproblemer er lakselus, oter-predasjon, fysiske inngrep i elv, overbeskatning (i sjø og elv) og isgang mulige bestandsreducerende faktorer for laks og sjøørret i Valldøla (se Kambestad mfl. 2019 for en nærmere vurdering av trusselfaktorer).

Det ble registrert en del mer sjøørret i Valldøla i 2018 enn i 2019, men bestanden er fremdeles sterkt redusert sammenlignet med fangstene rundt årtusenskiftet. Dette er det samme bildet man ser i mange sjøørretbestander i regionen, hvilket antyder at hovedårsaken til bestandsnedgangen høyst sannsynlig ligger i sjøen, der lakselus trolig er en viktig bestandsreducerende faktor (se f.eks. Johnsen mfl. 2019). Det anbefales at sjøørreten i Valldøla ikke beskattes inntil gytebestanden blir langt større enn i 2019.

REFERANSER

- Anon. 2015. Råd om beskatning av laks og sjøørret for perioden 2016 til 2018. Rapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 7, 138 sider.
- Eilertsen, L. & H. Sægrov 2016a. Illegjølet kraftverk – tilleggsundersøkelse av verdifulle naturtyper og akvatisk miljø. Rådgivende Biologer AS, notat, 25. september 2016, 10 sider.
- Eilertsen, L. & H. Sægrov 2016b. Myklebustelva kraftverk – tilleggsundersøkelse av verdifulle naturtyper og akvatisk miljø. Rådgivende Biologer AS, notat, 28. september 2016, 7 sider.
- Hellen, B.A., S. Kålås & H. Sægrov 2004. Gyttefiskteljingar på Vestlandet i perioden 1996 til 2003. Rådgivende Biologer AS, rapport 763, 21 sider.
- Hindar, K., O. Diserud, P. Fiske, T. Forseth, A.J. Jensen, O. Ugedal, N. Jonsson, S.-E. Storeid, J.V. Arnekleiv, S.J. Saltveit, H. Sægrov & L.M. Sættem 2007. Gytebestandsmål for laksebestander i Norge. NINA Rapport 226, 78 sider.
- Hjelme, N.J. 2016. Søknad om konsesjon-Illegjølet kraft, Norddal kommune, Møre og Romsdal fylke. Illegjølet Kraft AS, 49 sider.
- Johnsen, I.A., P.N. Sævik & B. Ådlandsvik 2019. Utvandring av virtuell postsmolt 2018/2019. Rapport fra Havforskningen 2019-55, 36 sider.
- Kambestad, M. 2018. Fiskeundersøkelser i Valldalselva i oktober 2017. Rådgivende Biologer AS, notat, 09.04.2018, 4 sider.
- Kambestad, M., S.E. Sikveland & K. Urdal 2019. Fiskebiologiske undersøkelser i Valldøla i 2018. Rådgivende Biologer AS, rapport 2973, 24 sider.
- Skoglund, H., T. Wiers, E.S. Normann, B.T. Barlaup, G.B. Lehmann, Y. Landro, U. Pulg, G. Velle, S.-E. Gabrielsen & S. Stranzl 2017. Gyttefisktelling og uttak av rømt oppdrettslaks i elver på Vestlandet høsten 2016. Uni Research Miljø, rapport 292, 33 sider.
- Sættem, L.M. 1995. Gytebestandar av laks og sjøaure. En sammenstilling av registreringer fra ti vassdrag i Sogn og Fjordane fra 1960 - 94. Utredning for DN, Nr 7 - 1995, 107 sider.